Quan niệm của Châu Á về trật tự quốc tế - Điều Châu Á muốn

Asian conceptions of international order: what Asia wants

** This is an introduction to a special section in the July 2023 issue of International Affairs on 'Asian conceptions of international order: what Asia wants', guest-edited by Kanti Bajpai and Evan A. Laksmana. The guest-editors are grateful to the journal's editorial team, to all the anonymous reviewers of the articles in the special section, and to S. Munirah Alatas, Huiyun Feng and Kiichi Fujiwara who commented on the project and the papers at a workshop in Singapore in July 2022. We acknowledge with thanks funding support from the Centre on Asia and Globalisation, Lee Kuan Yew School of Public Policy, National University of Singapore.*

Trung Hiếu tổng hợp

Quý bạn nào không download được bài gốc và nếu cần để nghiên cứu xin điện thư cho:

baoquocdan.lienlac@gmail.com

Tháng 8 năm 2023

Tạp chí International Affairs của Chatham House mới đây xuất bản một chuỗi các bài báo trong chủ đề về quan niệm của Châu Á đối với trật tự quốc tế tự do hiện nay (LIO) và sự đồng tình hay

không đồng tình của họ đối với trật tự này, liệu các nước Châu Á có tìm cách sửa đổi hoặc thay đổi hoàn toàn trật tự hiện tại.

Chuyên đề được biên tập bởi Kanti Bajpai & Evan A. Laksmana. Các tác giả tham gia chủ đề là các học giả đến từ nhiều quốc gia Đông Bắc Á và Đông Nam Á bao gồm Ấn Độ, Nhật Bản, Hàn Quốc, Indonesia, Malaysia, Singapore, Thái Lan, Philippines và Việt Nam. Các tác giả sử dụng cả nguồn chính thức và không chính thức có ảnh hưởng để hỗ trợ lập luận của họ, tập trung vào các ý tưởng và thực tiễn cho thấy các giá trị và lợi ích cơ bản của mỗi quốc gia liên quan đến LIO.

Trong phần giới thiệu về chuyên mục, trật tự quốc tế được định nghĩa là tập hợp các chuẩn mực và thể chế nổi trội chi phối các mối quan hệ giữa các quốc gia ở các cấp độ khác nhau, từ toàn cầu đến khu vực. Trọng tâm chủ yếu là trật tự an ninh quốc tế, xem xét các chuẩn mực và thể chế liên quan đến sự sống còn của nhà nước và quản lý xung đột.

Từ các bài báo cho thấy các quốc gia Châu Á giữ quan điểm rằng trật tự quốc tế nên được cấu thành bởi các quốc gia và sự tương tác giữa các quốc gia với nhau, thay vì cấu trúc thứ bậc hoặc đế quốc. Các quốc gia Châu Á ủng hộ các chuẩn mực cấu thành về độc lập, bình đẳng và thượng tôn pháp luật trong trật tự quốc tế. Nhưng trong khi các quốc gia Châu Á cởi mở trong thương mại và chủ nghĩa đa phương, họ không ủng hộ nền dân chủ tự do như là chuẩn mực thống trị. Liên quan tới khái niệm “tự do" của trật tự này, họ bày tỏ sự không hài lòng với sự thiếu nhất quán và đạo đức giả của LIO, đặc biệt là liên quan đến nhân quyền và dân chủ.

Trong khi Nhật Bản và Hàn Quốc ủng hộ phần lớn trật tự hiện tại với một số bổ sung dựa trên mối quan ngại về an ninh khu vực, thì các nước Đông Nam Á, như Malaysia, Singapore, Thái Lan, Philippines và Việt Nam, nhấn mạnh vai trò trung tâm của ASEAN và cách thức của ASEAN như một tiếng nói trung gian trong định hình trật tự khu vực. Indonesia, Ấn Độ và Trung Quốc, với tư cách là những cường quốc đang trỗi dậy, đòi hỏi có tiếng nói lớn hơn trong việc xác định các chuẩn mực và thể chế của trật tự quốc tế. Họ tìm kiếm sự công nhận về địa vị của họ và hòa nhập nhiều hơn vào các tổ chức toàn cầu.

Ý nghĩa chính sách từ những phát hiện trên cho thấy không cần phải lo lắng về tương lai của LIO, vì các cường quốc lớn ở Châu Á nhìn chung ủng hộ các quy tắc và thể chế của nó. Tuy nhiên, theo các bài báo cho thấy, thuật ngữ "tự do" không được ưa chuộng bởi các quốc gia Châu Á, những người

thích thuật ngữ "trật tự quốc tế dựa trên luật lệ" hơn để tránh hàm ý áp đặt ý thức hệ. Hoa Kỳ nên tránh chỉ trích công khai các nước Châu Á nhỏ hơn vì không tuân thủ các cam kết và nên quản lý quan hệ đối tác của họ một cách riêng tư. Các quốc gia Châu Á, với tư cách là

các cường quốc tầm trung và đang lên, nên có tiếng nói và ảnh hưởng lớn hơn trong các cuộc đàm phán và thể chế quốc tế. Chính trị trong nước cũng đóng một vai trò quan trọng trong việc hình thành quan điểm của Châu Á về trật tự quốc tế, dẫn đến những thay đổi và thích ứng định kỳ trong các chuẩn mực và thể chế thống trị.

Tải phần giới thiệu chuyên mục ở đây.

https://drive.google.com/file/d/1nT4g7nJdFwW6fQxa0EBkgHKNBrdVoyGY/view

Ruonan Liu and Songpo Yang (2023) China and the liberal international order: a pragmatic and dynamic approach

Làm thế nào để hiểu về nhận thức và mối quan hệ của Trung Quốc với trật tự quốc tế tự do (LIO)? Bài báo này lập luận rằng tồn tại sự khác biệt về nhận thức giữa Trung Quốc và phương Tây trong việc hiểu trật tự quốc tế thời hậu chiến, trong đó Trung Quốc nhấn mạnh phần chức năng của trật tự còn phương Tây coi trật tự đó dựa trên các giá trị ý thức hệ ưa thích của họ. Sự khác biệt về nhận thức này đã khiến quốc tế nghi ngờ về ý định lật đổ LIO của Trung Quốc. Trên thực tế, cách tiếp cận của Trung Quốc vẫn mang tính thực dụng, tương tác linh hoạt với các thành phần khác nhau của LIO. Mặc dù những tương tác gần đây của Trung Quốc với LIO có vẻ tham vọng hơn, nhưng những hạn chế bên trong và bên ngoài, năng lực không đủ và thiếu các giá trị hấp dẫn toàn cầu đang ngăn cản sự ra đời của một trật tự quốc tế phiên bản Trung Quốc.

Ruonan Liu là Phó Giáo sư tại Trường Quan hệ Quốc tế, Đại học Kinh doanh và Kinh tế Quốc tế, Bắc Kinh. Songpo Yang là nghiên cứu sinh Tiến sĩ tại Khoa Quan hệ Quốc tế tại Đại học Thanh Hoa.

Tài toàn văn bài báo ở đây.

Muyang Chen (2023) China's rise and the reshaping of sovereign debt relief

Trung Quốc đã trở thành chủ nợ song phương lớn nhất thế giới đối với các nước có thu nhập thấp và trung bình, nhưng sự tham gia của nước này vào các khuôn khổ xóa nợ tập thể do các tổ chức

đa phương phương Tây dẫn đầu - Quỹ Tiền tệ Quốc tế, Ngân hàng Thế giới và Câu lạc bộ Paris - đã không đáp ứng được kỳ vọng của các tổ chức. Cuộc thảo luận phổ biến có sự tham gia "dè dặt" của Trung Quốc là hưởng lợi miễn phí hoặc chống lại chế độ nợ công quốc tế. Bài báo này thúc đẩy cuộc thảo luận đang diễn ra bằng cách so sánh giữa cách tiếp cận xóa nợ hiện tại của Trung Quốc với cách tiếp cận của Hoa Kỳ và các thể chế đa phương trong và sau cuộc khủng hoảng nợ của những năm 1980. Bài báo cho thấy rằng vào cuối những năm 1980, Hoa Kỳ đã chuyển đổi từ việc áp dụng cách tiếp cận tiền tệ mới - tiếp tục tài trợ cho các dự án hiện có - sang cách tiếp cận cắt giảm - ngày càng xóa nợ. Cũng trong khoảng thời gian đó, các thể chế đa phương bắt đầu chấp nhận việc xóa nợ nhiều hơn. Tuy nhiên, các ngân hàng chính sách của Trung Quốc, các nhà tài trợ chính cho các dự án ở nước ngoài của họ, chủ yếu thực hiện cách tiếp cận tiền tệ mới theo định hướng thương mại. Do đó, sự trỗi dậy của Trung Quốc đã làm sống lại cách tiếp cận mà các ngân hàng tư nhân phương Tây từng áp dụng phổ biến và làm suy yếu chế độ nợ công quốc tế hiện tại đã hình thành trong những thập kỷ sau thập niên 1980.

Muyang Chen là Giáo sư Trợ lý tại Trường Nghiên cứu Quốc tế, Đại học Bắc Kinh.

Tải toàn văn bài báo ở đây.

https://drive.google.com/file/d/1zxKGFN9G6JymOLXcEVKWtqKtLhgflaW4/view

Atul Mishra (2023) The world Delhi wants: official Indian conceptions of international order, c. 1998–2023

Nghiên cứu quan điểm chính thức của Ấn Độ về trật tự thế giới trong một phần tư thế kỷ qua, bài báo này vạch ra sự thay đổi của nước này từ ưa chuộng chủ nghĩa quốc tế tự do sang trật tự quốc tế dựa trên luật lệ (RIO). Tác giả lập luận rằng bất chấp câu chuyện hiện tại của Delhi về một "Ấn Độ mới," quan niệm về trật tự của đất nước cho thấy tính liên tục về cơ bản là theo chủ nghĩa cải cách và hầu hết phù hợp với các trụ cột của trật tự năm 1945. Mặc dù sự khó chịu rõ rệt của nước này với chủ nghĩa tự do là hệ quả của những thay đổi đang diễn ra trong nền chính trị trong nước của Ấn Độ, nhưng sự phát triển này phù hợp với và góp phần vào sự suy giảm của chủ nghĩa tự do với tư cách là một lực lượng toàn cầu. Xu hướng hiện nay của Ấn Độ đối với chủ nghĩa bảo hộ kinh tế cũng phản ánh xu hướng phi toàn cầu hóa kinh tế lớn hơn.

Theo tác giả, việc mô tả Ấn Độ như một quốc gia văn minh đang hồi sinh chứ không phải là một nền dân chủ tự do, trong khi gây sự chú ý một cách lan man, không cho thấy sự khác biệt với phương Tây về câu hỏi đại chiến lược về xây dựng trật tự. Khi xây dựng lại phiên bản RIO của Ấn Độ, bài báo nhận thấy nó mang tính địa lý—tập trung vào Châu Á và Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương—chứ không phải phổ quát. Tác giả cho rằng vấn đề dai dẳng của Ấn Độ là không đủ quyền lực và phản ứng ngại rủi ro của nước này đối với chủ nghĩa xét lại của cường quốc có khả năng làm suy yếu những nỗ lực của nước này trong việc hợp tác hiệu quả với các nền dân chủ để định hình RIO mới nổi.

Tải toàn văn bài báo ở đây.

https://drive.google.com/file/d/1WfLZTiUDbZWsxE-XbppKQuMVlnow5vCs/view

Charmaine Misalucha-Willoughby (2023) The Philippines and the liberal rules-based international order

Các nước nhỏ lựa chọn phiên bản trật tự quốc tế như thế nào? Những yếu tố nào đóng vai trò trong việc một quốc gia tán thành trật tự dựa trên luật lệ hoặc ngược lại, quyết định từ bỏ trật tự đó và chuyển sang một phiên bản khác? Tác giả cho rằng sự lựa chọn này tạo nên bởi động lực trong nước và lợi ích chính sách đối ngoại dự kiến của nhà lãnh đạo đương nhiệm. Ở cấp độ chính sách, tác giả nhận thấy trong khi Philippines dường như tự động tuân theo trật tự do Hoa Kỳ lãnh đạo, các ổ kháng cự là một sản phẩm của quá khứ thuộc địa kéo dài cho đến ngày nay, trở thành mảnh đất màu mỡ cho chính sách xoay trục của nước này sang Trung Quốc dưới thời chính quyền Duterte. Bài báo kết thúc bằng cách nhấn mạnh rằng các liên minh sẽ có rủi ro về tính gắn kết và hiệu quả nếu không có sự duy trì được phối hợp, và vì vậy các bài học chính sách về quản lý liên minh là cần thiết để cải thiện các thoả thuận an ninh tập thể.

Charmaine Misalucha-Willoughby là Phó Giáo sư tại Khoa Nghiên cứu Quốc tế tại Đại học De La Salle ở Manila, Philippines.

Tải toàn văn bài báo ở đây.

https://drive.google.com/file/d/1Y8oMvvg8vrT4ecHVDWsrFhdYMVp1EM_9/view

Ahmad Rizky Mardhatillah Umar (2023) The rise of the Asian middle powers: Indonesia's conceptions of international order

Các cường quốc tầm trung ngày càng có ảnh hưởng trong chính trị thế giới. Tuy nhiên, theo tác giả, nghiên cứu về trật tự quốc tế ít chú ý đến quan niệm của họ về trật tự, và cách họ trình bày những quan niệm này trong chính trị thế giới. Bài báo này tập trung vào quan niệm của Indonesia về trật tự quốc tế như một ví dụ về một cường quốc bậc trung đang nổi lên ở Châu Á. Bài báo trả lời hai câu hỏi chính: sự hiểu biết của Indonesia về trật tự quốc tế và Indonesia đã tham gia vào trật tự quốc tế tự do như thế nào trong hai mươi năm qua? Tác giả lập luận rằng nền tảng quan niệm của Indonesia về trật tự quốc tế được đặt trên mong muốn theo đuổi quyền tự chủ trong chính trị quốc tế. Tầm nhìn này đã được Phó Tổng thống Mohammad Hatta đưa ra và đã được các chính quyền khác nhau duy trì. Sau cuộc cải cách dân chủ năm 1998, Indonesia bắt đầu nói rõ dân chủ như quan niệm ưu tiên của nước này về trật tự quốc tế. Điều này chủ yếu được chứng minh bởi hai tổng thống Indonesia, Susilo Bambang Yudhoyono (2004–2014) và Joko Widodo (2014– nay). Một mặt, Yudhoyono tìm cách 'thực hiện' bản sắc của Indonesia trong trật tự quốc tế tự do với tư cách là một nền dân chủ phát triển trong nước. Mặt khác, Widodo đã nhấn mạnh những tác động vật chất của trật tự quốc tế tự do có thể mang lại sự phát triển công bằng như thế nào. Bằng cách nói rõ nền dân chủ, cả hai vị tổng thống đã có thể tham gia một cách xây dựng vào trật tự quốc tế tự do.

Tải toàn văn bài báo ở đây.

https://drive.google.com/file/d/1KXUAL-10hAr9PIg6ouRul_733GwnwdOM/view

Thuy T. Do (2023) Vietnam's prudent pivot to the rules-based international order

Tác giả là Phó Giáo sư Quan hệ Quốc tế, Khoa Chính trị Quốc tế và Ngoại giao thuộc Học viện Ngoại giao Việt Nam.

Nghiên cứu này của tác giả được hỗ trợ tài chính bởi Trường Chính sách Công Lý Quang Diệu, Đại học Quốc gia Singapore (tên đề tài: 'Các quan niệm của Châu Á về trật tự quốc tế') và chương trình khoa học và công nghệ cấp nhà nước do Hội đồng Lý luận Trung ương của Đảng Cộng sản Việt Nam (ĐCSVN) quản lý.

Tác giả cho biết quan điểm của Việt Nam về trật tự quốc tế đã có những thay đổi đáng kể trong những năm qua. Ban đầu, nước này đứng ngoài nếu như không muốn nói là thách thức trật tự quốc tế tự do do phương Tây lãnh đạo trong Chiến tranh Lạnh. Tuy nhiên, trong những năm gần đây, Việt Nam đã trở thành một quốc gia thận trọng ủng hộ một trật tự quốc tế dựa trên luật lệ (RBO). Mặc dù LIO thường gắn liền với các quy tắc, chuẩn mực và thể chế do Hoa Kỳ và các đồng minh phương Tây thiết lập kể từ khi kết thúc Chiến tranh thế giới thứ hai, RBO, theo quan điểm của Việt Nam, rộng hơn LIO ở chỗ trật tự này được thành lập bởi các quy tắc, chuẩn mực và thể chế được chấp nhận trên toàn cầu hoặc khu vực, chẳng hạn như những quy tắc, chuẩn mực và thể chế được thúc đẩy bởi luật pháp quốc tế và các chế độ quốc tế, tập trung vào Liên hợp quốc và Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN).

Sự thay đổi hướng tới trật tự dựa trên luật lệ này được thúc đẩy bởi cải cách trong nước, hiện đại hóa và tăng cường hội nhập vào nền kinh tế chính trị toàn cầu và khu vực. Ngoài ra, những lo ngại về sự trỗi dậy của Trung Quốc đã đóng một vai trò trong việc định hình lập trường của Việt Nam.

Mặc dù chấp nhận trật tự dựa trên luật lệ, cam kết của Việt Nam vẫn thận trọng. Sự thận trọng này bị ảnh hưởng bởi những lo ngại về an ninh chế độ của ĐCSVN, những nghi ngờ dai dẳng về việc phương Tây sử dụng các chuẩn mực và giá trị tự do nhằm phá hoại chế độ. Sự thận trọng này còn bị ảnh hưởng bởi sự phụ thuộc vào con đường của các mối quan hệ của Việt Nam với các đối tác truyền thống ngoài phương Tây và các quốc gia Nam bán cầu, cũng như những xung đột không thường xuyên giữa thế giới quan cũ, bảo thủ do chủ nghĩa Mác điều khiển và tư duy mới, cởi mở hơn hiện đang định hình chính sách đối ngoại của nước này. Trong khi giới lãnh đạo

ưu tú định hình tầm nhìn của Việt Nam về trật tự quốc tế, dư luận và sự cởi mở ngày càng tăng đang bắt đầu ảnh hưởng đến tư duy chính sách đối ngoại của Việt Nam.

Quan niệm của Việt Nam về trật tự quốc tế và sự tham gia của Việt Nam với LIO/RBO gắn liền với tầm nhìn của Trung Quốc về trật tự thế giới. Một trật tự quốc tế mới nổi được đặc trưng bởi hai thành phần tương phản: LIO, do Hoa Kỳ và Châu Âu lãnh đạo, và trật tự do Trung Quốc lãnh đạo "có thể được gọi là trật tự quốc tế độc tài-tư bản (ACIO), nhấn mạnh quy mô chính phủ độc đoán, phát triển do nhà nước lãnh đạo (nhưng cũng có thương mại và đầu tư) và chủ quyền quốc gia." Linh hồn của ACIO nằm trong tầm nhìn của Trung Quốc về một thế giới thống nhất và hài hòa

(đại đồng) hay một “cộng đồng có chung vận mệnh,” dựa trên về tư tưởng Nho giáo và triết học Thiên Hạ cổ đại của Trung Quốc. ACIO được đưa vào thực hiện thông qua các khuôn khổ quản trị toàn cầu do Trung Quốc dẫn đầu như Sáng kiến Phát triển Toàn cầu, Sáng kiến An ninh Toàn cầu (GSI), BRI và Ngân hàng Đầu tư Cơ sở Hạ tầng Châu Á. Trong số này, BRI đóng vai trò là xương sống của ACIO với mục đích xây dựng ‘mạng lưới quan hệ đối tác toàn cầu, chính thức dựa trên “đối thoại, không đối đầu và không liên minh.” Đối với Việt Nam, tầm nhìn về trật tự thế giới của Trung Quốc đưa ra một mô hình thay thế hấp dẫn về lãnh đạo và phát triển toàn cầu, được kích thích bởi những cải cách kinh tế thành công đã biến Trung Quốc thành một cường quốc toàn cầu cũng như sự tương đồng giữa hai nước về ý thức hệ, văn hóa và mối quan tâm về an ninh chế độ và “diễn biến hòa bình” của các giá trị dân chủ. Ngoài ra, trong thập kỷ qua, Trung Quốc đã trở thành đối tác kinh tế quan trọng nhất của Việt Nam.

Tuy nhiên, vì những lý do lịch sử và an ninh cũng như tâm lý chống Trung Quốc mạnh mẽ trong công chúng Việt Nam, Hà Nội đã không tham gia tích cực vào các sáng kiến do Trung Quốc lãnh đạo.

Bất chấp sự hoài nghi về nỗ lực của Trung Quốc nhằm phục hồi trật tự khu vực lấy Trung Quốc làm trung tâm, và việc Việt Nam nghiêng về RBO do Hoa Kỳ lãnh đạo trong những năm gần đây, Hà Nội cố gắng đạt được sự cân bằng trong quan hệ với Trung Quốc và Hoa Kỳ (và phương Tây ở Đông Nam Á) và duy trì quan hệ ổn định với Bắc Kinh. Mặc dù đang được tán tỉnh bởi các liên kết mới như Quad và hiệp ước an ninh AUKUS, với các đề xuất đưa quốc gia này vào sáng kiến Quad Plus và thúc đẩy hợp tác chiến lược, Hà Nội vẫn duy trì cách tiếp cận thận trọng đối với các thỏa thuận an ninh do Hoa Kỳ lãnh đạo (thể hiện qua việc không công khai ủng hộ họ và duy trì chính sách không liên kết 'bốn không'). Chiến lược này phản ánh những lo ngại của Hà Nội về các phản ứng có thể xảy ra của Bắc Kinh đối với việc Hà Nội chuyển hướng chiến lược sang “một liên minh dân chủ công khai chống Trung Quốc” và nguy cơ làm xói mòn vai trò trung tâm của ASEAN trong cấu trúc khu vực.

Việt Nam hình dung một trật tự quốc tế đa cực và đa trung tâm được thúc đẩy bởi toàn cầu hóa, hợp tác, cạnh tranh chiến lược giữa các cường quốc và chủ nghĩa dân tộc đang trỗi dậy. Việt Nam

nhấn mạnh tầm quan trọng chiến lược của khu vực Châu Á-Thái Bình Dương và ủng hộ vai trò của Liên hợp quốc và ASEAN trong việc định hình trật tự quốc tế. Các ưu tiên của Việt Nam đối với trật tự quốc tế mới nổi bao gồm việc tạo tiếng nói lớn hơn cho các quốc gia yếu hơn trong việc xây dựng luật lệ, củng cố chủ nghĩa đa phương và thúc đẩy vai trò trung tâm của ASEAN trong các vấn đề khu vực. Việt Nam hình dung một trật tự quốc tế đảm bảo công bằng, bình đẳng và lợi ích cho tất cả các quốc gia. Sự xoay trục của nước này đối với trật tự quốc tế dựa trên luật lệ và thái độ nước đôi của nước này đối với trật tự do Trung Quốc lãnh đạo sẽ phụ thuộc vào động lực của sự thay đổi quyền lực Trung-Mỹ và những diễn biến trong các tranh chấp ở Biển Đông.

Tải toàn văn bài báo ở đây.

https://drive.google.com/file/d/1bVJpVJ0t70FtGqGNUqrD1x1w1GXWFVcf/view

Xem thêm những bài báo khác trong chuyên đề:

Ryoko Nakano (2023) Japan and the liberal international order: rules-based, multilateral, inclusive and localized

Tải toàn văn bài báo ở đây.

Yongwook Ryu (2023) South Korea's role conceptions and the liberal international order

Tải toàn văn bài báo ở đây.

Cheng-Chwee Kuik (2023) Malaysian conceptions of international order: paradoxes of small-state pragmatism

Tải toàn văn bài báo ở đây.

Dylan M. H. Loh (2023) Singapore's conception of the liberal international order as a small state

Tải toàn văn bài báo ở đây.

Chanintira na Thalang (2023) Unpacking Thailand's conceptions of and position within the liberal international order

Tải toàn văn bài báo ở đây.